

tagorinog poučka) oni su sitni poduhvati što stoje pod simboličkim znakom *tabule rase*: ne zna se jedino da li je po sredi prazna ploča pre ili posle krupnih životnih spoznaja.

Hteo to autor ili ne, nameće se pitanje položaja Mangelosovog rada u kontekstu umetnosti vremena u kojem je taj rad nastao. Vrlo davno, još iz ratnih dana, datiraju prvi još sasvim »privatni« počeci, neka već suvisla rešenja nastaju tokom pedesetih kada im ničeg srodnog u susjedstvu nije bilo, a svoje pravo susjedstvo ovi radovi nalaze u delokrugu Gorgone, grupe kojoj je Mangelos bio pripadnikom ukoliko se vode o grupi i pripadništvu grupi uopšte može govoriti. Gorgonaši su malo šta otkrivali jedan drugome, a Mangelos je u tome bio valjda najtvrdi: družio se s njima, ali im je pokazivao toliko malo da ni oni sami – sve do retrospektive Gorgone 1977. – nisu znali šta je sve stigao da uradi. No ako je išemu blizak i srodan, Mangelos je ipak to samo Gorgoni s kojom ga vezuju duhovne osobine, mentalitet, ponašanje. Po tome što je u isto vreme dvojna (Bašičević-Mangelos) i jedinstvena (Bašičević=Mangelos) ličnost, dakle po tom izrazito paradoksalnom položaju, njegova je sudbina možda od svih ponajviše gorgonska. To je sudbina jednog vrlo obrazovanog intelektualca koji se, da bi se odbranio od sveta i da bi sačuvalao unutrašnje spokojstvo, ponekad namerno »pravi dete«; sudbina javnog radnika koji od konflikata javnosti želi pobeći u zabran gde vladaju njegove intimne fikcije. Mangelos je gorgonski duh *par excellence* po svojoj ironiji, skepsi, ledenom miru i pasivnom otporu, ponašanju svima u grupi svojstvenom na različite i drugačije načine. No i to ponašanje kao da je maska: jer, tek mu radovi otkrivaju pravo dušu pesnika, mudraca (ili »mudrijaša«), osobe khrke unutrašnjosti koja baš zato što je takva teži umetnosti kao pozivu u kojem ispunjava potrebu za postizanjem svoje potpune duhovne (i ideološke) autonomije.

Morale su se steći različite okolnosti da bi delo Mangelosa bilo prepoznato, otkriveno, protumačeno. Nije slučajno što se to desilo u vremenu u kontekstu nove umetnosti s kraja šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, kada na scenu stupa jedna alternativna umetnička praksa ravnodušna prema spoljnjem izgledu estetskog predmeta ali zato usredsređena ka mentalnoj strani umetnikovog rada. Ne pretpostavljajući da bi se to moglo desiti, Mangelos je postao jednim od prethodnika zagovornika knjiga umetnika, teksta kao umetničkog dela, umetničkog dela kao prisvojenog objekta i uopšte »individualnih mitologija« u jugoslovenskim umetničkim prilikama. Sve mu to u istorijskoj perspektivi jedne »druge linije« u savremenoj jugoslovenskoj umetnosti daje mesto protagoniste: istorija umetnosti od koje je Bašičević nastojao da pobjegne obuhvata danas Mangelosa koji na tu istoriju verovatno nikada nije ni računao. Ciklus javno-privatno-javno najzad je zaključen. Ishod je sledeći: ko čak i pokuša bekstvo od umetnosti, utočište će opet naći u umetnosti. Kao što je tačno napisano u uvodnom tekstu kataloga Mangelosove beogradske retrospektive, vreme je pomirilo ova dva autora u istoj osobi i dovelo do jednog autora kod kojeg je najzad »duga borba sa umetnošću postala umetnost sama«.

povodom izložbe »krici i kuke« vlade veličkovića u galeriji SANU

Kao što mnoge stranice Kafke i Foknera doživljam doživljam nalik silovitim udarcima u predelu pasa i pojasa, utrobe, stomaka, (ovo poslednje srpski seljak naziva i »život«), dok izvesna opela Lutoslavskog čujem kao proboj zvučnog zida, bubne opne, prvo vizualno poznanstvo sa žestokim slikarstvom Vladimira Veličkovića pamtim kao udarac među oči koji ne izaziva svetlaca i ne muti svest već naprotiv pomaže da izbistrim oko, zgranut nad slikom užasa kao lebdećeg izgleda bivstvovanja.

Tako, pošto je izazvao razornu početnu reakciju, svaki Veličkovićev crtež, grafika, ulje, počinje da »radi« rođen kao muka, gotovo fiziološki i psihosomatski, u tvojoj nutrini, a onda se valja instinktivno unatrag, kao seizmički već zabeležen zemljotres, uslov, elementarna nelagoda kulture, dinamizovani prizor nepristrasne magnovene nesreće, iznenada tragičnim preosvetljeno ili kratkim fotografskim spojem zatamjeno telo.

Posmatrač se pretvara u očevica, kadar slike postaje prozor mračne komore, mučionice ili crna karta neba sa koordinatama svemira. Manj da nije topografija Pakla.

Biće je predstavljeno kao skandal napadnutog ljudskog tela. U otežavljanim predmetima i opredmećenim telima Veličković stvara jezivo izražajne inventare gubilišta, hajki, čerečenja, raspada.

Stravično razbokorene glave i bezglava tela, verige, kuke, čekrci, užad, samo su probrana opredmečenja rasprskanih poredaka, razdešenih orbita, izgubljenih okreta, uzvitilanih udova, naprečac i nasilno zaoštranih ili prekinutih serija pokreta.

Siknuli ili posuvraćeni ritmovi koje virtuozno šiba na sve sobna linija, izrasla iz tehničkih pouka Leonardovih, Direrovih, Goinih, Kaloovih, iz gotskog i flamanskog crteža, odlukuju je visokim uzletima lirске lakoće i groteskne srezanosti. Sa verodostojno zabeleženim zamahom, silovitošću, nesravnjivim temperametnom, Veličkovićeve linija definisana anatomske, ostavlja tragove studiozne uzastopnosti, hiljadostruko savladane mimese, ali zadržava i sugestiju oslobodnog poteza i onda kada svojim tehničkim izborom skraćenja i dovršavanja ne ide na ruku jezgrovitosti.

Osvetljenja senzualnih stvari i utvara njegove uobrazilje zalaze u oblast višesmislenog kao, uostalom i asketski izbor osnovnih boja njegove paleta. Čak i u grafička skala njegove sive čuva napon, izražajnost i protivrečna značenja bestelesnih prizora. Crna i bela u osnovi mogu da »zjape« jednako ponorno kao i valeri »predodređeni« za pomračenja i praznine.

Ljudska prilika s leda, na odskočnoj dasci, upućena u tamno ništa, izaziva naviranje mogućih nizova iste neidentifikovane figure, kao muzičke varijacije u tvojoj mašti, ocrane iz neočekivanih dinamičkih uglova, u skoku, letu, sunovratu i, čini mi se, mogu sasvim lepo da je dovršim kao poliptih ljudskog opstanka, kao onaj filozofski imenovani Dasein, egzistenciju bez lica, obezglavljen u metafizičkoj praznini, savršeno apsurdu, poživinčenu, ugroženu, stalno u padanju, raspetu, bespovratno okrenutu smrti, stalno na ivici ništavila.

Ali, izgleda mi da bi prvi Veličković osporio izvedena značenja značenja značenja jer izmučeno ljudsko telo na njegovim slikama ne nosi pretpostavku *conditio humana* niti okrilje pijete. I u propasti ono je suočeno sa sobom samim, svojim odrazom ili varijacijom svoga lika, negacijom bića, i ne sugerije nadu i iskupljenje.

Veličkovićev ECCE HOMO nije Isus, već puka groza tela. Posle *Mantenjinog »Mrtvog Hrista«* (na odru) i Dalijevog na krstu (uhvaćenog odozgo), Veličkovićev obezglavljeni mučenik naslikan je u visini tela, s boka, na tragačama, pod gotovo neprovidnim nebom. Bez milosti.

Posle velikog, otrežnjujućeg talasa moderne umetnosti, deformacije ljudskog tela u delima Pikasa i Bejnkna, nakon filozofije apsurda i egzistencije, strukturalizma, zajedno sa Fokoom, mislim, i Veličković se pita: ne postoji li čovek još samo kao pojam? Ako ga ipak nađemo, onda će to biti samo na onim mestima gde se postojano uništava.

Slobodan Sv. Miletić

polja 137

FESTIVAL
JUGOSLOVENSKE
POEZIJE

SMEDEREVSKA PESNIČKA JESEN
11300 SMEDEREVO, Trg Republike 5 — Telefon (026) 22.678
Poštanski pregradak 118 — Žiro račun SDK 63200-678-1492

Broj 41
SMEDEREVO
15. VI 1986.

Savet XVII Festivala jugoslovenske poezije
"Smederevska pesnička jesen"
o b j a v l j u j e

K O N K U R S
za najbolja pesnička ostvarenja pod geslom
"S U N C E U Č O V E K U"

Na konkurs se mogu poslati dve pesme, pod sledećim uslovima:

- da su napisane na jednom od jezika naših naroda i narodnosti (poželjan je prevod na srpskohrvatski jezik);
- da nisu objavljivane.

Pesme, u po četiri primerka i pod obaveznom žirom, ostaviti na adresu: "Smederevska pesnička jesen" (za konkurs), 11300 Smederevo, poštanski pregradak 118, sa rešenju sifre u posebnom kovertu.

Konkurs je otvoren do 15. avgusta 1986. godine. Završni dani Festivala su 9, 10 i 11 oktobra, kada će na centralnim priredbama Festivala biti saopšteni konačni rezultati konkursa.

Deset autora čije pesme po oceni žirija budu ušle u uži izbor za glavnu nagradu stiču pravo učestvovanja na centralnoj priredbi Festivala "Sunce u čoveku". Autoru najuspešnije pesme biće dodeljena nagrada "Zlatna struna", koja se sastoji od povelje, skulpture i novčanog iznosa od 50.000 dinara. Uz glavnu biće dodeljene i tri nagrade publike od 10.000, 8.000 i 6.000 dinara.

SAVET "SMEDEREVSKE PESNIČKE JESEN"